

SZTUCZNA INTELIGENCJA W RĘKACH UCZNIA: RAPORT Z PRAKTYK I ZWYCZAJÓW EDUKACYJNYCH MŁODZIEŻY

Damian Kurpiewski

Wydział Matematyki i Informatyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
w Toruniu, Instytut Podstaw Informatyki Polskiej Akademii Nauk
blackbat@mat.umk.pl; [blackbat13.github.io](https://github.com/blackbat13)

Abstract. *This paper examines how pupils and students use artificial intelligence tools in educational contexts. It presents the results of a survey conducted among students, focusing on the frequency of AI use, preferred tools and purposes of use. The findings show that AI is already a regular part of learning practices for many respondents, supporting both knowledge acquisition and task completion. The paper argues that education should not simply prohibit AI, but teach students how to use it responsibly, critically, and effectively.*

1. Wstęp

Sztuczna inteligencja, zwłaszcza w postaci narzędzi generatywnych, przestała być w edukacji zjawiskiem marginalnym lub wyłącznie technologiczną ciekawostką. W krótkim czasie stała się elementem codziennych praktyk wielu uczniów i studentów: pomaga w wyszukiwaniu informacji, porządkowaniu notatek, wyjaśnianiu trudnych pojęć, przygotowywaniu projektów, tłumaczeniu tekstów, generowaniu przykładów czy sprawdzaniu własnych rozwiązań. Na rosnącą skalę tego zjawiska wskazują badania międzynarodowe. Według Pew Research Center odsetek amerykańskich nastolatków deklarujących używanie ChatGPT do zadań szkolnych wzrósł z 13% w 2023 roku do 26% w 2024 roku, przy czym starsi uczniowie korzystali z tego narzędzia częściej niż młodsi [3]. Jednocześnie uczniowie różnicują akceptowalność zastosowań AI: chętniej uznają ją za pomocną przy poznawaniu nowych tematów niż przy pisaniu wypracowań czy rozwiązywaniu zadań za nich. Pokazuje to, że korzystanie z AI nie jest jednorodne i może obejmować zarówno praktyki wspierające uczenie się, jak i działania budzące wątpliwości dydaktyczne lub etyczne.

Podobny kierunek refleksji pojawia się w dokumentach instytucji międzynarodowych. UNESCO w wytycznych dotyczących generatywnej AI w edukacji i badaniach podkreśla potrzebę podejścia skoncentrowanego na człowieku, uwzględniającego

bezpieczeństwo, prywatność, adekwatność pedagogiczną oraz odpowiedzialne projektowanie zasad korzystania z tych narzędzi [1]. OECD zwraca natomiast uwagę, że polityka edukacyjna powinna uwzględniać zarówno możliwości, jak i ograniczenia AI, ponieważ technologie te zmieniają sposoby uczenia się, nauczania oraz rozwijania kompetencji [2]. W praktyce oznacza to konieczność odejścia od prostego podejścia „zakazywać” albo „pozwalać” na rzecz lepszego rozumienia rzeczywistych zachowań uczniów.

Kluczem do odpowiedzialnego podejścia do AI w edukacji jest więc rozpoznanie, jak uczniowie i studenci faktycznie korzystają z tych narzędzi: czy traktują je jako korepetytora, wyszukiwarkę, generator gotowych odpowiedzi, narzędzie do porządkowania wiedzy, czy sposób na skrócenie czasu wykonywania mniej angażujących zadań. Dopiero taka wiedza pozwala formułować sensowne zasady pracy z AI, projektować zadania odporne na bezrefleksyjne kopiowanie odpowiedzi, a jednocześnie wykorzystywać potencjał technologii do rozwijania samodzielności, krytycznego myślenia i umiejętności weryfikowania informacji.

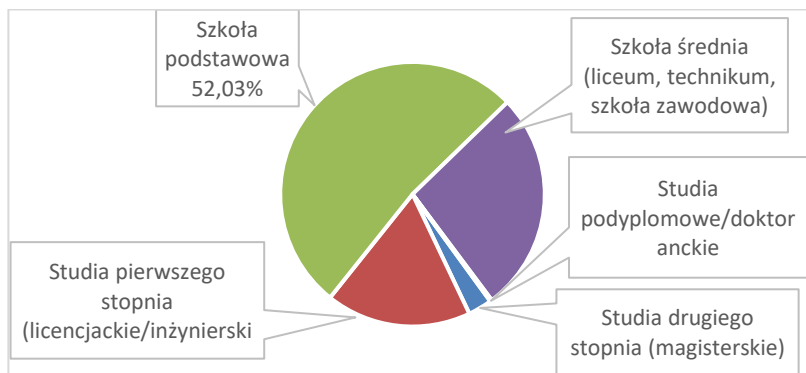
Założeniem opisanego w artykule badania było przeprowadzenie ankiety diagnozującej sposoby korzystania z narzędzi sztucznej inteligencji przez uczniów i studentów. Ankieta miała sprawdzić nie tylko, czy respondenci sięgają po AI w kontekście nauki, ale także jak często to robią, z jakich narzędzi korzystają, w jakich sytuacjach uznają je za przydatne oraz czy otrzymują od nauczycieli lub prowadzących jasne informacje dotyczące zasad ich używania. Wyniki ankiety, przedstawione i omówione w dalszej części artykułu, stanowią próbę uchwycenia praktyk i zwyczajów edukacyjnych młodzieży w momencie, w którym sztuczna inteligencja staje się coraz bardziej powszechnym elementem środowiska uczenia się.

2. Ankieta

Badanie ankietowe przeprowadzono pod koniec 2025 roku. Jego głównym obszarem realizacji było województwo kujawsko-pomorskie, choć w próbie znalazły się również pojedyncze odpowiedzi od osób z innych części kraju. Kwestionariusz został rozesyłany do szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych oraz uczelni wyższych z tego regionu, a dodatkowo udostępniony uczniom, studentom i absolwentom pozostającym w kontakcie z autorem badania. Łącznie uzyskano 444 odpowiedzi. Ankieta składała się z dziewięciu pytań, z których osiem miało charakter obowiązkowy. Większość pytań miała formę jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru, natomiast ostatnie pytanie było opcjonalne i wymagało udzielenia odpowiedzi tekstowej. W dalszej części artykułu przedstawiono kolejne pytania ankietowe wraz z omówieniem uzyskanych wyników.

2.1. Pytanie 1.

Pytanie: „Jaki jest Twój obecny poziom edukacji?”

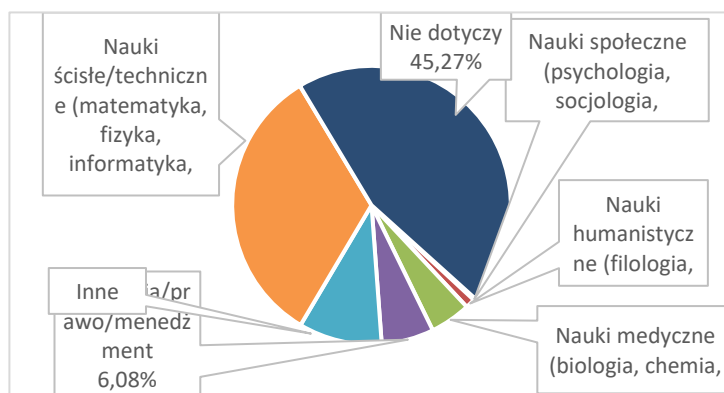


Rysunek 1. Odpowiedzi na pytanie 1

Rozkład odpowiedzi na pierwsze pytanie pozwala określić strukturę badanej grupy i właściwie interpretować dalsze wyniki ankiety. Informacja o poziomie edukacji respondentów jest istotna, ponieważ sposób korzystania z narzędzi AI może różnić się w zależności od wieku, etapu kształcenia oraz stopnia samodzielności w nauce. Jak pokazują wyniki, w grupie dominowali uczniowie ze szkół podstawowych, stanowiąc ponad połowę ankietowanych. Ponad jedną czwartą stanowili uczniowie szkół średnich. W związku z tym uzyskane wyniki pozwalają na analizę środowiska szkolnego.

2.2. Pytanie 2.

Pytanie: „Jaki jest Twój profil/kierunek studiów?”



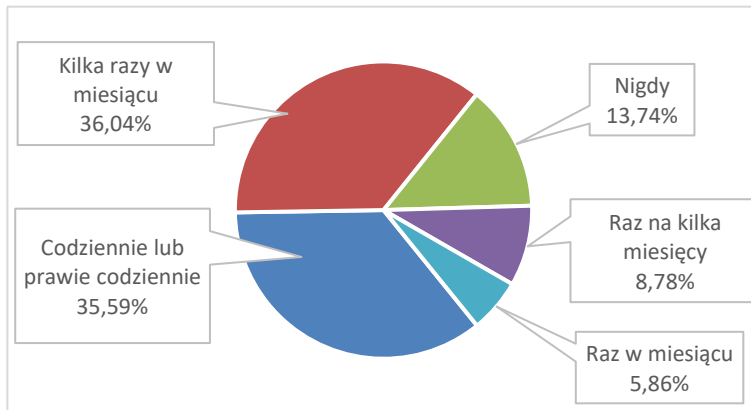
Rysunek 2. Odpowiedzi na pytanie 2

Odpowiedzi na pytanie drugie pokazują, z jakimi profilami kształcenia lub kierunkami studiów związani byli respondenci. Ma to znaczenie dla interpretacji wyników, ponieważ potrzeby edukacyjne uczniów i studentów mogą różnić się w zależności od obszaru

kształcenia — humanistycznego, technicznego, przyrodniczego czy artystycznego. Różnice te mogą wpływać zarówno na wybór narzędzi AI, jak i na typ zadań, do których są one wykorzystywane, na przykład do pracy z tekstem, rozwiązywania zadań, wyszukiwania informacji lub porządkowania materiału. W wynikach dominują nauki ścisłe i techniczne, co może sugerować większą obecność respondentów związanych z obszarami, w których narzędzia cyfrowe są częściej wykorzystywane w nauce. Jednocześnie duża część odpowiedzi należy do kategorii „nie dotyczy” oraz „inne”, co jest zgodne z odpowiedziami na pierwsze pytanie, ponieważ w szkole podstawowej zazwyczaj nie funkcjonuje jeszcze wyraźny podział na profile kształcenia.

2.3. Pytanie 3.

Pytanie: „**Jak często korzystasz z narzędzi opartych na sztucznej inteligencji (np. ChatGPT, Gemini) w kontekście nauki?**”.



Rysunek 3. Odpowiedzi na pytanie 3

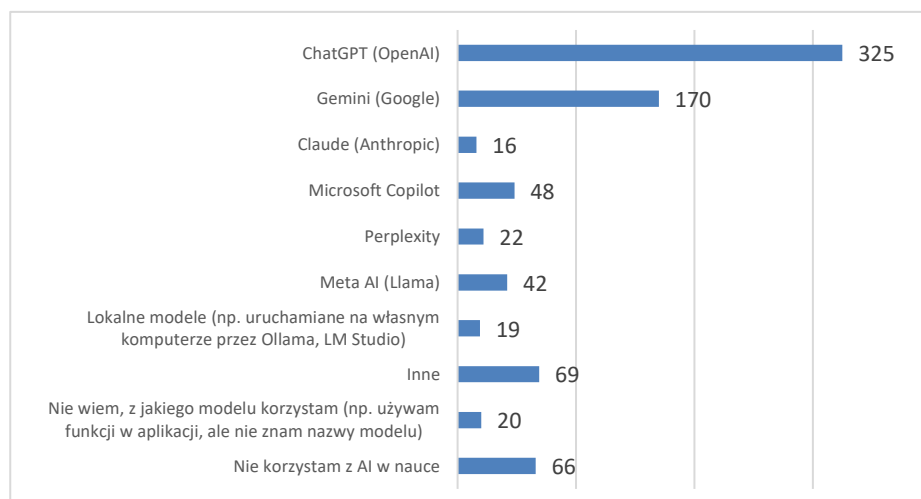
Wyniki dotyczące częstotliwości korzystania z narzędzi AI są jednym z kluczowych wskaźników skali badanego zjawiska. Pozwalają odróżnić okazjonalne eksperymentowanie z nową technologią od regularnego włączania jej do codziennej nauki. Znacząca część respondentów deklaruje częste używanie AI, codziennie lub prawie codziennie. Oznacza to, że narzędzia te stają się realnym elementem środowiska edukacyjnego, a nie jedynie incydentalnym wsparciem.

2.4. Pytanie 4.

Pytanie: „**Z jakich narzędzi lub modeli sztucznej inteligencji korzystasz w nauce? (zaznacz wszystkie, które stosujesz)**”.

Odpowiedzi na pytanie czwarte pozwalają ustalić, które narzędzia i modele sztucznej inteligencji są najbardziej rozpoznawalne oraz najczęściej wykorzystywane przez

badanych. Wyniki te pokazują nie tylko popularność konkretnych rozwiązań, lecz także stopień zróżnicowania cyfrowych praktyk uczniów i studentów. Dominacja pojedynczych narzędzi może świadczyć o ich łatwej dostępności i utwaleniu w potocznym rozumieniu AI, natomiast większa różnorodność odpowiedzi wskazywałaby na bardziej świadome poszukiwanie narzędzi dopasowanych do określonych zadań.



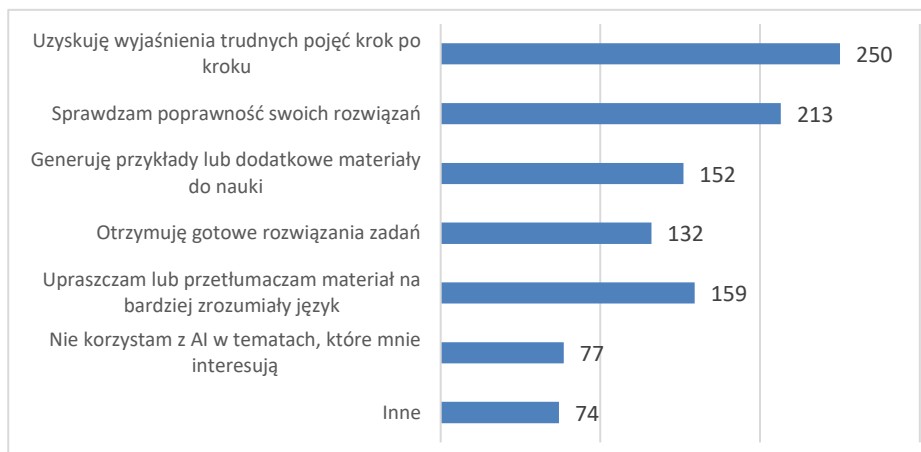
Rysunek 4. Odpowiedzi na pytanie 4

Nie jest zaskoczeniem, że w odpowiedziach dominuje ChatGPT, który dla wielu osób stał się podstawowym skojarzeniem z narzędziami sztucznej inteligencji. Znaczący udział ma również Gemini, co wskazuje na pewną różnorodność wśród narzędzi. Warto jednak zwrócić uwagę na to, jak niewiele osób wśród ankietowanych korzysta z lokalnych modeli, które dają większą kontrolę nad danymi oraz prywatnością użytkownika. Może to wynikać z mniejszej rozpoznawalności takich narzędzi, wyższego progu technicznego ich uruchomienia lub braku wiedzy, że podobne rozwiązania są w ogóle dostępne. Biorąc pod uwagę rosnące znaczenie prywatności w cyberprzestrzeni, warto pochylić się nad tym tematem w edukacji informatycznej oraz pokazywać uczniom, w jaki sposób mogą korzystać z modeli sztucznej inteligencji na własnych komputerach, bez wysyłania danych na zewnętrzne serwery i bez konieczności ponoszenia regularnych opłat.

2.5. Pytanie 5.

Pytanie: „**W tematach, które uważasz za interesujące, jakie czynności wykonujesz za pomocą AI? (zaznacz wszystkie, które dotyczą)**”.

W przypadku tematów uznawanych za interesujące sposób wykorzystania AI może wskazywać na jej potencjał wspierający proces uczenia się.



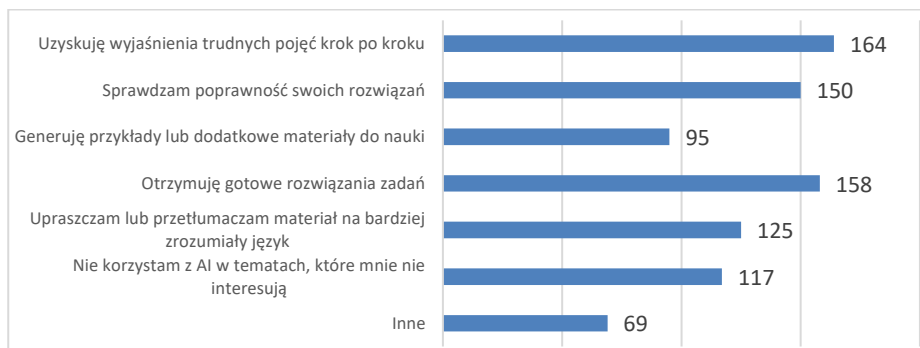
Rysunek 5. Odpowiedzi na pytanie 5

Respondenci mogą traktować narzędzia AI jako pomoc w pogłębianiu wiedzy, porządkowaniu informacji, generowaniu przykładów albo zadawaniu dodatkowych pytań. Tego typu użycie jest szczególnie ważne, ponieważ pokazuje AI nie jako zastępstwo dla własnej pracy, lecz jako narzędzie rozwijające ciekawość i samodzielne poszukiwanie wiedzy. Na podstawie wyników ankiety można stwierdzić, że ankietowani wykorzystywali narzędzia sztucznej inteligencji w dużej mierze do wyjaśniania trudnych zagadnień krok po kroku, a także do sprawdzania poprawności swoich rozwiązań. Jest to zastosowanie, które wspiera edukację, a nie ją zastępuje.

2.6. Pytanie 6.

Pytanie: „**W tematach, które uważasz za mało interesujące, jakie czynności wykonujesz za pomocą AI? (zaznacz wszystkie, które dotyczą)**”.

Wyniki dotyczące tematów mało interesujących pozwalają spojrzeć na wykorzystanie AI z innej perspektywy. W takich sytuacjach narzędzia te mogą być wykorzystywane przede wszystkim do skracania czasu pracy, uzyskiwania gotowych odpowiedzi lub wykonywania zadań postrzeganych jako mniej wartościowe przez ucznia. To ważny sygnał dydaktyczny, ponieważ wskazuje, że motywacja do nauki i sposób projektowania zadań mogą istotnie wpływać na to, czy AI wspiera uczenie się, czy raczej zastępuje samodzielny wysiłek.

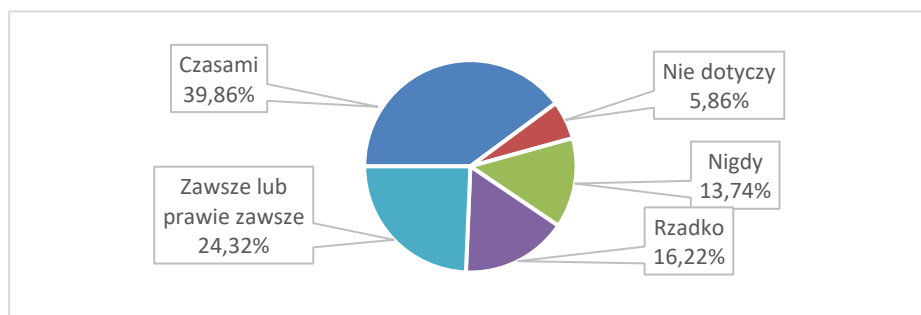


Rysunek 6. Odpowiedzi na pytanie 6

Porównanie odpowiedzi z wynikami poprzedniego pytania pokazuje wyraźną zmianę akcentów. W przypadku tematów mniej interesujących częściej pojawia się wykorzystanie AI do uzyskiwania gotowych rozwiązań, choć przewaga tej odpowiedzi nie jest bardzo duża. Może to świadczyć o tym, że niższy poziom zainteresowania zadaniem sprzyja traktowaniu narzędzi AI przede wszystkim jako sposobu na skrócenie czasu pracy lub ograniczenie własnego wysiłku. Jednocześnie nadal widoczne są odpowiedzi wskazujące na użycie AI jako wsparcia w zrozumieniu materiału, sprawdzaniu rozwiązań czy samodzielnej nauce. Wyniki te pokazują więc, że rola AI zależy nie tylko od samego narzędzia, ale także od motywacji ucznia i sposobu, w jaki postrzega on dane zadanie.

2.7. Pytanie 7.

Pytanie: „Czy porównujesz swoje rozwiązania z tymi uzyskanymi przez AI?”



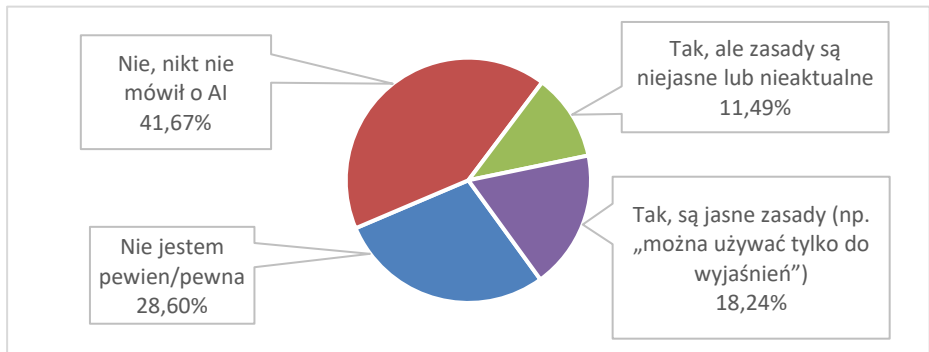
Rysunek 7. Odpowiedzi na pytanie 7

Pytanie o porównywanie własnych rozwiązań z odpowiedziami wygenerowanymi przez AI dotyczy jednego z bardziej pożądanых sposobów korzystania z tych narzędzi. Jeżeli respondenci konfrontują swoje pomysły z wynikami AI, może to sprzyjać refleksji,

wykrywaniu błędów i lepszemu rozumieniu materiału. Jednocześnie brak takiej praktyki może oznaczać bardziej bierne korzystanie z gotowych odpowiedzi, co ogranicza wartość edukacyjną technologii.

2.8. Pytanie 8.

Pytanie: „**Czy nauczyciele/prowadzący zajęć informowali Cię o zasadach korzystania z AI w Twojej szkole/na uczelni?**”.



Rysunek 8. Odpowiedzi na pytanie 8

Odpowiedzi na pytanie ósme pokazują, w jakim stopniu szkoły i uczelnie formułują jasne zasady korzystania z AI. Jest to szczególnie istotne, ponieważ brak informacji od nauczycieli lub prowadzących może prowadzić do niepewności, nierównych praktyk oraz przypadkowego naruszania zasad uczciwości akademickiej. Wyniki tego pytania można traktować jako wskaźnik gotowości instytucji edukacyjnych do reagowania na zmiany technologiczne.

2.9. Pytanie 9.

Pytanie: „**Jak samodzielnie określisz swój sposób korzystania z AI w nauce?**”.

Było to pytanie opcjonalne i otwarte. Pozwolę sobie przytoczyć kilka bardziej interesujących odpowiedzi, dokładnie w takiej formie, w jakiej zostały udzielone.

„Najczęściej wykorzystuję dla nudnych albo czasochłonnych zadań, np. dla wyszukania słówek w temacie na angielskim (modal verbs etc). Albo pytam o streszczenia nudnych lektur, bądź wyszukuje informacji na tematy projektów, bądź pomysły na takowe. Najczęściej korzystam dla poznawania rzeczy nie związanych ze szkołą, bądź nie uczonych w niej, lecz mnie interesujących, np. w jakim gatunku jest album muzyczny, jak taki skomponować etc. AI ułatwia życie, pozwala znaleźć w jedno pytanie informacje, które w szkole są wymuszane do wkuwania, szkoła potrzebuje się adaptować i uczyć korzystać z nowego, a nie, jak w mojej szkole, zakazywać!”

„AI jest takim tutorem. Np. używam notebook LM do tworzenia podcastów z notatek. Proszę też o robienie testów z tematu którego się uczę. I automatyzowanie wyszukiwania.”

„Jeżeli coś mnie w ogóle nie interesuje albo w niskim stopniu to AI oszczędza mi czas, który byłby na te rzeczy "zarnowany", a w przypadku interesujących rzeczy pozwala często uporządkować wiele informacji i wytłumaczyć tak po ludzku o co chodzi albo jak coś zrobić”

„Jeśli korzystałbym z niego ciągle do otrzymywania rozwiązań nic bym się nie nauczył, a wiele wyników byłoby niepoprawnych. Korzystam z AI w sytuacjach gdy czas nie pozwala na zrozumienie/rozwiązanie problemu samodzielnie, lub gdy źródło bywa niejasne.”

„Staram się używać AI jak najmniej, ponieważ zauważyłam, że gdy używałam go dużo, to coraz trudniej samodzielnie rozwiązywało mi się problemy zadań i nie uczyłam się wystarczająco.”

Odpowiedzi otwarte uzupełniają wyniki ilościowe, pokazując indywidualne strategie, motywacje i obawy respondentów. Wypowiedzi uczniów i studentów wskazują, że AI bywa postrzegana zarówno jako narzędzie przyspieszające wykonywanie zadań, jak i jako forma osobistego tutora pomagającego zrozumieć materiał. Szczególnie wartościowe są refleksje dotyczące ryzyka nadmiernego polegania na AI, ponieważ pokazują, że część badanych dostrzega nie tylko użyteczność tych narzędzi, ale również ich możliwy wpływ na samodzielność uczenia się.

3. Podsumowanie

Przeprowadzona ankieta pokazuje, że narzędzia sztucznej inteligencji są już obecne w praktykach edukacyjnych uczniów i studentów. Nie są wykorzystywane wyłącznie incydentalnie ani jedynie przez osoby szczególnie zainteresowane technologią. Dla części respondentów stanowią regularne wsparcie w nauce: pomagają wyjaśniać trudne zagadnienia, porządkować informacje, sprawdzać rozwiązania, generować przykłady czy przygotowywać się do sprawdzianów i zajęć. Jednocześnie wyniki badania wskazują, że sposób korzystania z AI zależy od motywacji ucznia, charakteru zadania oraz stopnia zainteresowania danym tematem.

Najważniejszym wnioskiem płynącym z analizy nie jest jednak samo stwierdzenie, że uczniowie korzystają z AI, lecz potrzeba wypracowania odpowiedniego podejścia do tej praktyki. Szkoła nie powinna ograniczać się do zakazów ani udawać, że narzędzia te nie istnieją. Skoro są one łatwo dostępne i coraz częściej używane, zadaniem edukacji powinno być uczenie odpowiedzialnego, krytycznego i świadomego korzystania z nich. Obejmuje to między innymi umiejętność formułowania poleceń, oceniania

wiarygodności odpowiedzi, weryfikowania informacji, rozpoznawania błędów oraz odróżniania pomocy w nauce od zastępowania własnej pracy.

Warto przy tym zauważyć, że sztuczna inteligencja nie zmienia oblicza edukacji tak radykalnie, jak mogłoby się początkowo wydawać. Problem unikania samodzielnej pracy istniał znacznie wcześniej. Uczniowie mogli korzystać z gotowych opracowań dostępnych w serwisach internetowych, takich jak [ściaga.pl](http://sciaga.pl) czy odrabiamy.pl, prosić o pomoc znajomych, rodzeństwo lub rodziców, a także poszukiwać gotowych odpowiedzi w innych źródłach. AI zwiększa szybkość i wygodę takiego działania, nie tworzy jednak całkowicie nowego problemu, a raczej ujawnia z większą intensywnością wyzwania, z którymi edukacja mierzyła się już wcześniej: motywację do nauki, sensowność zadań, samodzielność pracy ucznia i sposób oceniania.

Odpowiedzialna edukacja w czasach sztucznej inteligencji nie polega więc na całkowitym odrzuceniu nowych narzędzi, lecz na nauczeniu uczniów, kiedy i w jaki sposób warto z nich korzystać. Potrzebne są jasne zasady, rozmowa o etyce pracy, praktyczne ćwiczenia pokazujące mocne i słabe strony AI oraz zadania, które wymagają refleksji, argumentacji i samodzielnego myślenia. W takim ujęciu AI nie musi być zagrożeniem dla edukacji. Może stać się narzędziem, które — właściwie osadzone w procesie dydaktycznym — pomaga lepiej uczyć się, lepiej rozumieć i bardziej świadomie korzystać z dostępnej wiedzy.

Literatura

1. Miao Fengchun, Holmes Wayne, Guidance for generative AI in education and research, UNESCO, 2023.
2. <https://www.oecd.org/en/topics/artificial-intelligence-and-education-and-skills.html>.
3. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2025/01/15/about-a-quarter-of-us-teens-have-used-chatgpt-for-schoolwork-double-the-share-in-2023/>.